

'Focus op begrip: het roer om' bij IKC de Akker

Een klein beetje anders helpt je niet verder. Wil je echt resultaat boeken en een grote sprong vooruit maken met je leesonderwijs? Gooi dan het roer om. Durf te kiezen en geef jouw leesonderwijs echt anders vorm en inhoud. En dat is precies wat IKC de Akker aan het doen is. Lees het praktijkverhaal.

In gesprek met Rian de Brouwer
(leerkracht groep 7, kernteam lezen)

'Focus op begrip: het roer om' bij IKC de Akker

Waarom aan de slag? Op de basisschool van IKC de Akker liepen we een beetje vast als het gaat om ons leesonderwijs. Ondanks de inspanningen van het team waren de resultaten van begrijpend lezen niet goed. De vraag was dan ook: hoe gaan wij dit veranderen? In dit artikel geeft Rian de Brouwer haar visie op de stappen die binnen IKC De Akker zijn gezet met 'Focus op begrip: het roer om'.

Het roer moest om

Op IKC de Akker werkten wij met Nieuwsbegrip, Close Reading en Estafette. De methode begrijpend lezen was veel 'meer van hetzelfde' en bestond uit losse onderdelen. Het roer moest om. We gingen op zoek naar iets zonder werkboekjes (we wisten: daar komen we niet verder mee). Tijdens de oriëntatie op alternatieven groeide het besef dat het werken met woordenschat uit boeken en integrale thema's vanuit de zaakvakken kansrijk is. Het heeft te maken met kennis vergaren en het kunnen plaatsen van begrippen en dingen die in de wereld gebeuren. En bij de kennismaking met 'Focus op Begrip' vielen zaken op hun plek.

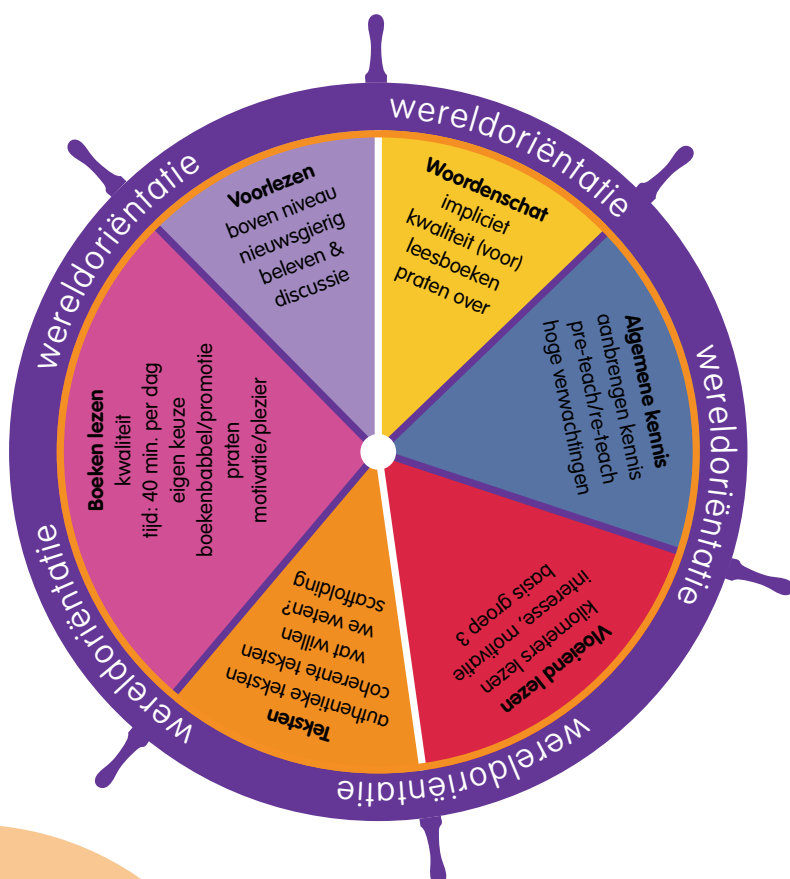
Rian de Brouwer is leerkracht op IKC de Akker en werkzaam in de bovenbouw (groep 7). Zij is aangesloten bij het kern-team 'lezen' omdat zij graag meedenkt en meedoet als het gaat om het veranderen van het leesonderwijs. Rian werkt 22 jaar bij de Akker en heeft altijd met oudere kinderen gewerkt.

Focus op begrip (in het kort)

Bij Focus op begrip vormt Wereldoriëntatie het uitgangspunt. Voorlezen, vrij lezen en het werken met teksten worden hieraan gekoppeld. Dit is de linkerkant van de cirkel. Aan de rechterkant is het effect zichtbaar: groei van taal en woordenschat, groei in kennis en groei in leesvaardigheid.

WO en lezen

Als we bezig zijn met een thema sluiten we daar met ons leesonderwijs volledig op aan. Een thema staat zes tot acht weken centraal. Per jaar komen er ongeveer vijf thema's aan de orde. Kinderen komen op verschillende manieren met het thema in aanraking. Niet alleen bij de zaakvakken, maar ook tijdens het voorlezen, vrij lezen, bij het lezen van teksten, het schrijven en praten en in creatieve opdrachten. Dankzij de inhoudelijke herhaling en de mooie variatie snappen kinderen het op een gegeven moment. In plaats van het leren van losse dingen zonder samenhang gebeurt er iets anders: voor kinderen vallen steeds eerder en vaker de stukjes van de puzzel op de juiste plek. Ze zien de samenhang en snappen de context. En het mooie is: dit geldt ook voor anderstalige kinderen.

Voorbeeld – wie tegen wie?

Bij het thema 'oorlog' vinden leerlingen het lastig om te onthouden wie nu bij wie hoort. Je hebt ook zoveel landen die bij de Tweede Wereldoorlog betrokken waren: Duitsland, Amerika, Italië, Engeland, Canada, Frankrijk, Japan, Rusland, etc. Vorig jaar hebben wij de opdracht van Blinq gedaan en de kinderen vonden het nog steeds moeilijk. Wie zijn nu de geallieerden? Dit jaar hebben we met de klas het boek 'Oorlogsgeheimen' gelezen. Hierin wordt de rol van de Engelsen, Canadezen en Duitsers duidelijk. Tijdens de lessen is ook veel over het boek gesproken. De leerlingen snappen nu veel beter 'wie bij wie hoort'. Ze zaten in het verhaal: het was niet meer abstract, ze hadden hun verhalende context, waardoor er samenhang was aangebracht.

Dagelijks één uur lezen

Elke dag leest de juf of meester een half uur voor uit een taalrijk boek dat aansluit bij het thema vanuit wereldoriëntatie. De keuze voor het boek is essentieel: het is een boek dat kinderen zelf niet snel zullen kiezen, met hele rijke taal, boven het niveau van de leerlingen. Daar gaan ze juist taal en kennis door ontwikkelen. Als je een boek kiest dat te gemakkelijk is, zullen kinderen er weinig van leren. Na het voorlezen worden er goede vragen gesteld en wordt de tekst nabesproken in de klas. Leerlingen worden aan het denken gezet en er is altijd een verwijzing naar het centrale thema.

Ook lezen kinderen iedere dag zelfstandig een half uur in een boek dat ze zelf hebben gekozen. Dit kan aansluiten op het thema, maar dat hoeft niet. Als het maar een boek op niveau is. Het belangrijkste is dat het kind het leuk vindt om te (gaan) lezen. Zelfstandig lezen sluiten we altijd op een effectieve manier af. Kinderen doen bijvoorbeeld een 'boekpromotie' (waarom vind ik dit boek leuk en waarom zou jij dit boek ook moeten lezen?). Ook stellen we gerichte vragen: 'Kun je vertellen over een bijzonder stukje wat je gelezen hebt?' of 'Wat vond je mooi?'.

Het mooie is dat lezen niet alleen iets individueels is, maar dat we het ook samen doen. De betrokkenheid op het lezen en op elkaar zie je met de dag toenemen. Je ziet leerlingen ook serieuzer worden, ze zijn verbaasd: eigenlijk is het best een mooi verhaal. Ze gaan ook anders denken over lezen: van iets wat je moet naar iets wat je wilt. En ze enthousiasmeren elkaar.

In de klas gelden duidelijke afspraken: niet lopen tijdens het lezen, geen gedoe, rust. Heb je een boek bijna uit, dan neem je alvast een nieuw boek mee. Zelf neem ik ook een boek mee (het voorleesboek), lees erin en bereid het voor en daarmee geef ik tegelijkertijd het 'leesvoorbeeld'. In alle groepen zijn ze heerlijk aan het lezen. Soms loop ik door de school en dan denk ik dat een groep er niet is: zitten ze allemaal te lezen, vertelt Rian.

Je ziet dat ze veel meer 'in hun boek' zitten.

Lezen, tekenen en samenvatten: WOW!

Na het voorlezen was een kind aan het tekenen. Ik vroeg: wat ben je aan het tekenen? De leerling gaf aan dat ze tekende wat er in het hoofdstuk gebeurde. Dit vond ik zo leuk dat ik er een opdracht van heb gemaakt. Vanaf dat moment kreeg ieder kind voor elke voorleesbeurt de opdracht om na het voorlezen een tekening te maken. Uiteraard werden de tekeningen besproken en leerde ze dus hoe ze moeten samenvatten. Lezen, tekenen en leren samenvatten komen hier op een mooie manier samen. Toen het boek uit was hadden we met elkaar een mooi stripboek gemaakt.

Alles draait om de samenhang: het thema

Ook taal, zoals woordsoorten oefenen, is nu gekoppeld aan het verhaal: welke werkwoorden zie jij? Het werkt nu twee kanten op: leerlingen oefenen woordsoorten in de context van het verhaal en het thema. Alles draait om het thema. Geen losse woordenschatoefeningen; die woorden beklijven niet. Als we woorden bespreken, zijn het woorden die passen bij het thema. Deze laten we terugkomen op de themamuur. Alle lees- en schrijfopdrachten zijn geïntegreerd in het thema. Alles wordt toegepast in teksten waar we mee bezig zijn.

Investeren in de juiste boeken

Ik haal nu boeken uit de bibliotheek die te maken hebben met het thema. Marjan, onze directeur, investeert in boeken die passen bij de thema's, zodat wij die boeken ook op school hebben en vlot kunnen pakken. Iedere groep heeft 10 boeken gekregen passend bij de thema's. We hebben 5 thema's, dus ik heb bij elk thema twee voorleesboeken die ik voorlees.

Bibliotheek op school

Vanuit de Bibliotheek op school is er een leesconsulent (Linda Saleminck) verbonden aan onze school en daar werken we intensief mee samen. Linda helpt ons met de collectie in onze schoolbibliotheek en bij het samenstellen van themacollecties. Daarnaast denkt ze mee bij de boekkeuze voor het voorlezen en voor leerlingen die moeite hebben met lezen.

Linda verdient hier echt een compliment: wat zoekt ze toch goede en spannende boeken uit.

De kinderen zijn hier echt enthousiast over. Dit is belangrijk omdat goede jeugdliteratuur het belangrijkste lesmateriaal is bij 'Focus op begrip'.

Nieuwe situatie

Loslaten is best wel spannend. Wat komt er voor 'het oude' in de plaats? Waar gaan we naartoe? Eén ding weten wij zeker: we zitten op het juiste spoor, dit is hoe wij met begrijpend leesonderwijs om willen gaan. Blink Wereld heeft veel beeldmateriaal. Door het leesonderwijs aan de thema's te koppelen ontstaat er diepgang, samenhang en bouwen kinderen achtergrondkennis op.

De eerste twee onderdelen van de 'vertaalcirkel' zijn ingevoerd: structureel voorlezen en boeken lezen. Het kernteam Focus op Begrip zorgt ervoor dat we het ook echt met z'n allen doen. In alle groepen met alle leerkrachten. Inmiddels zijn we 1 jaar verder en wat een andere vibe op school. Iedereen ervaart ruimte om te proberen en we leren van en met elkaar. En één ding weten we zeker: we zitten op de juiste koers en zijn klaar met 'het oude'. Het roer is om.

Volgende stap

In de volgende fase gaan de begrijpend lezen boekjes weg en gaat woordenschat uit de taalmethode. We gaan met woordenschat veel meer werken uit boeken die passen bij de integrale thema's (in plaats van geïsoleerd woordenschat aan te bieden). Ook integreren we de leerstrategieën: oorzaak/gevolg, samenvatten, aantekeningen maken, etc. Mijn wens is dat we TaalActief stapsgewijs loslaten en later in het proces taal en spelling meer met elkaar verweven. Je ziet het: we hebben nog genoeg ambities.

Pure winst

Bij kinderen zie je ook een verandering: ze zijn enthousiaster over boeken lezen. Laatst vroeg een leerling: "ik ga op schoolreis, mag ik een boek meenemen in de bus?". Mooi toch. Of een andere leerling die weinig interesse in lezen had: zij neemt nu elke middag haar boek mee naar huis om nog een half uur door te lezen. Ook ouders zijn positief: "mijn kind leest veel meer" of "ze heeft het thuis steeds over een boek dat wordt voorgelezen" of "we gaan nu vaker naar de bibliotheek".

Samenwerking

IKC de Akker en IJsselgroep

De wens van het team was om begrijpend lezen in de groepen 4 tot en met 8 niet meer als 'vak' te geven, maar te integreren in andere vakken. IJsselgroep sloot hierop aan met de werkwijze van de methodiek 'Focus op begrip'. Belangrijk daarbij was ook om de leesconsulent via de Bibliotheek op school bij dit traject te betrekken. Daarnaast heeft IKC De Akker een taalspecialist, die heel actief is in de onderbouw. Ook zij werd bij het traject betrokken om te zorgen voor een goede doorgaande lijn vanuit de onderbouw naar de midden- en bovenbouw.

Studiemiddagen, groepsbezoeken en stuurgroep

Er werden vier studiemiddagen gegeven door Mariëtte Konink van IJsselgroep. Zij is **taal-, lees- en dyslexiespecialist/logopedist**. De leerkrachten van de groepen 4 tot en met 8, de directeur, de intern begeleiders, de taalspecialist en de leesconsulent waren hierbij aanwezig. Eén leerkracht is tevens leescoördinator. Aan elke studiemiddag werden groepsbezoeken gekoppeld, zodat de leerkrachten en Mariëtte samen konden zien en bespreken wat al goed liep en welke obstakels en vragen er nog leefden. Door hier samen naar te kijken en over te spreken, konden leerkrachten stap voor stap veranderingen in hun onderwijs doorvoeren.

Wat wij echt bijzonder vinden, is dat elke leerkracht naast een individueel nagesprek een uitgebreide brief kreeg met feedback (wat goed gaat, tips en verbeterpunten).

De stuurgroep kwam na de groepsbezoeken bijeen en besprak wat leerkrachten deden en nodig hadden om hun lessen zo goed mogelijk vorm te geven. Door middel van kwaliteitskaarten wordt het leesonderwijs geborgd. En het uiteindelijke doel is bereikt: betrokken, gemotiveerde, lezende en lerende leerlingen.

Focus op begrip

De methodiek 'Focus op begrip' is ontwikkeld door Anneke Smits en Erna van Koeven. Zij hebben ook het boek 'Rijke taal' geschreven, waarop 'Focus op begrip' gestoeld is. Mariëtte Konink is vanaf het begin nauw betrokken bij de ontwikkeling van 'Focus'. Zij neemt deel aan de Focus-scholen-groep en de Focus-begeleiders-groep, die door Anneke en Erna worden begeleid vanuit Hogeschool Windesheim.

Bronnen

Boek

Rijke Taal; Anneke Smits en Erna van Koeven

Websites/blogs

rijketaal.org
geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com
lezeninhetpo.nl
rijketeksten.org

Focus op begrip

Krantenartikelen, columns en talkshows: waar kwam het niet onder de aandacht? De bedroevende resultaten en het saaie vak 'begrijpend lezen'. Vaak interessant en waar. Maar hoe verbeteren we het leesonderwijs en zorgen we ervoor dat kinderen zich (weer) ontwikkelen tot gemotiveerde en vloeiende lezers die lezen om te leren? Dat is dé vraag waar het om draait.

Een klein beetje anders gaat je hierbij niet verder helpen. Wil je echt resultaat boeken en in alle opzichten een sprong vooruit maken? Gooi dan het roer om! Durf te kiezen en pak je vak en eigenaarschap terug met Focus op begrip: het roer om.

Wat is Focus op begrip?

Focus op begrip is een geïntegreerde aanpak die is gebaseerd op het boek 'Rijke taal' van Erna van Koeven en Anneke Smits. Focus op begrip werkt vanuit brede thema's uit wereldoriëntatie die 6 tot 8 weken duren. Door hier het (voor) lezen, stillezen, rijke teksten en praten en schrijven aan te koppelen, komen leerlingen tot diepere kennis. Door de interessante thema's, het (voor-)lezen van kinderliteratuur en rijke teksten over wat ze nog meer willen weten, neemt de motivatie enorm toe en lezen kinderen om te leren.

Dienstverlening

Inspiratiesessie Focus op begrip

Ben je benieuwd naar de mogelijkheden voor jouw school? Boek dan een inspiratiesessie van 1,5 uur. Reken op een goed fundament, praktijkvoorbeelden en veel praktische tips. Ideaal om met jouw directie, werkgroep of team de volgende stap te zetten.

Maatwerktraject

Samen met de betrokken personen vanuit de school gaan we aan de slag. Vaak zijn leerkrachten, de directeur, de intern begeleiders en de taalspecialist/taalcoördinator hierbij betrokken. Ook is het verstandig om een leesconsulent aan te haken. Afhankelijk van de startsituatie en de ambities wordt een plan gemaakt. De dienstverlening is vaak een mix van studiedagen, coaching, groepsbezoeken, adviesgesprekken en overleg met de stuurgroep. Uiteraard is dit maatwerk.

Cursus 'Specialist begrijpend lezen'

Ontdek de mogelijkheden van Focus op begrip tijdens de cursus 'Specialist begrijpend lezen'. De cursus gaat uit van de integrale benadering die is gebaseerd op het boek 'Rijke taal' van Anneke Smits en Erna van Koeven en de methodiek 'Focus op begrip'.

Meer informatie vind je op www.ijssegroep-ed.nl

Rian de Brouwer

Leerkracht IKC de Akker
Kernteam lezen

Mariëtte Konink

Taal-, lees en dyslexie-
specialist/logopedist
Jeugdpraktijk IJsselgroep

Meer informatie

Heb je vragen of suggesties met betrekking tot Focus op begrip of wil je meer hierover weten? Neem dan contact op met Janna de Haan van IJsselgroep.

Janna de Haan

Manager Educatieve
Dienstverlening IJsselgroep
en specialist in taal/lezen en
spellen
06 14 00 36 33
janna.de.haan@ijsselgroep.nl

IJsselgroep | Onderwijs en Zorg

T 088 093 16 16

E info@ijsselgroep.nl

I www.ijselgroep-ed.nl

 IJsselgroep

Onderwijs en Zorg